

КНИГА СПІВІВ

Opus primum
(2023 — 2026)

Присвячується пам'яті Марії Тілло з відданням шани її поетичному духу та серцю, яке завжди битиметься в грудях її поезії...

«Пильнуйте не про поживу, що гине,
але про поживу, що застається на вічне життя,
яку дасть вам Син Людський,
бо відзначив Його Бог Отець».

(Ін. 6:27)

Перша книга молодого автора свідчить про непересічне обдарування гостро відчувати й небанально осмислювати складні екзистенціальні проблеми людини, бачити, чути й відтворювати в тонко й складно побудованих словесних орнаментах і шорсткості та плинності матеріального буття, і приховані від байдужого погляду силові лінії, що цей світ незримо пронизують.

«ПСАЛМИ, ПРОМОВЛЕНІ У ПУСТКУ, ОПАЛІ З ВУСТ ПОЖОВКЛИМ ЛИСТЯМ...»

Не так давно у Парижі зробили експеримент: на станціях метро було встановлено яскраво підсвічені табло з віршами найзнаменитіших поетів Франції – вочевидь, як нагадування про одвічний статус міста як одного з духовних центрів світу. І що ж? Звернула увагу на цю новацію лише якась одна-єдина старушка, що з радістю пригадала й ці рядки, і їхніх авторів. Усім іншим було глибоко байдуже. І недаремно порівняння сучасного світу, при всіх його неймовірних технічних досягненнях, з духовною пустелею стає тривожною сигніфікацією розлюднення людини, втрати нею якихось життєдайних первенів.

«Книга співів» Максима Заплітного є поетичною духовною сповіддю нашого молодого сучасника, яка, втім, базується не на яскравих, а проте неглибоких враженнях такого собі метелика-одноднівки, а на значно більш потужному фундаменті. Шанувальникам неповторних індивідуальностей слід би нагадати про Їоте, який казав, що тільки у поганого поета все виключно «своє», а в доброго завжди присутній діалог з великими попередниками. Вірші Максима Заплітного який за фахом є дипломованим лікарем-неврологом і знає про складнощі життя «тілесної людини» не лише на побутовому рівні, який встиг повчитися й у філософській аспірантурі й з дитинства адсорбував культурну атмосферу гарного європейського міста Чернівці, виростають не лише з непересічного власного духовного досвіду, а й з вельми солідного культурного ґрунту. Зокрема привертає увагу не занадто часте для пересічної сучасної людини відчуття плинності, нетривкості, матеріальних *realia*, світу *фубіс*, хоча ті ж само найновіші відкриття астрофізиків примушують, подібно, здати до архіву звичні уявлення про матеріальний світ, часопростір та еволюцію.

Максим Заплітний не «описує» світ, в якому живе; кут його зору – ті одвічні питання, що хвилюють справжніх значних поетів. При цьому погляд його чіпкий і конкретний, «малі реалії» нашого матеріального буття гіпнотизують своєю корпускулярністю, але він гостро відчуває й намагається передати в слові не предмет, а плин світла на предметі, не птаха, а пташиний крик, сповнений жагучої тривоги, не нічний пейзаж, а владний поклик темряви, що примушує замовкнути усяку говірку й щебет. Прикметно, що людей, місто у нього взято переважно в аспекті сну, в той час, як самому поетові нічне вікно видається кордоном, що відокремлює його від вільного польоту у мерехтливую ніч, пронизану журливим криком нічного птаха. Водночас у нього набувають конкретної предметності й переконливості гранично інтелігібельні поняття на зразок платонівських ідей. Юнак у розцвіті фізичних сил, спортсмен і лікар за освітою, усе ж таки відчуває своє тіло як «панцир, що стискає крила», як

«клітку з кісток», з якої має колись визволитися. Не знаю, свідомо чи несвідомо, та поет використовує древній символ птаха як вільної душі, відчуває свою єдність з ним, бо вони «одне зерно пшениці їли вдвох», у крику сойки – ті само страх і надія, що й у людській рефлексії, й поетові визначено «звити гніздо на одній із зірок». Тут «спокуса бути поміж хмар велика», але водночас це не язичницьке вільне оборотництво на звіра чи птаха, «пробудження в собі звіра», як люблять казати дехто з наших сучасників. Звір для поган був втіленням надлюдських сил, його пазурі, роги й крила – атрибутами Нумінозного. Р. Отто казав, що найперше релігійне почуття проявляється у вигляді страху перед демонічним. Наш же автор чує в крику сойки ту само *tedium vitae*, «тугу існування», що її сам відчуває. Тут християнське очікування вічного Життя й повернення блудного сина до обителі Отця Небесного і є справжня ініціація, яку К. Юнг визначав як вихід зі світу Матері у світ Батька, та вершиться вона якби ото поза нашим життям, у масштабі самої Пані Вічності:

Твоя присутність є, була і буде

У час, коли журба стискає груди...

У зв'язку з цим хочеться вказати на ще одну особливість поетичної манери М. Заплітного, яка не дуже характерна для сучасного поетичного слова взагалі, найперше ж українського. Є така естетична категорія, яка церковнослов'янською мовою іменується «выспренность», але адекватного перекладу в нашій мові поки що не має (словники пропонують «пишномовність», але це все ж таки дещо інше). Слово, яке в російській критиці XIX-XX ст. почало трактуватися як щось вимріяне, наджиттєве, між тим означало ту обов'язкову дистанцію між реальністю й тим зльотом в емпіреї, який поетові допомагає здійснити Муза. Позаяк у нас Пегаса на певний час було мобілізовано до суспільно корисної праці, й він мав не літати, а тягти плуга, то крила йому просто ампутували, щоби кінь був конем. І нема потреби плодити всі оті чудернацькі фанти. Сувора реальність. Кінь – окремо, крила – окремо. Точка.

На щастя наш поет зумів, як здається, приручити первісного Пегаса, то й між життям реальним і його поетичним світом виявляється необхідна, класична дистанція. І те, що може видатися пишномовством, ба, навіть, епігонством, насправді і є тим «медом поезії», за який герої старих передань ладні були віддати життя.

Життя — це виклик, бій, це біль, це сміх і сльози,

Це пошук сенсів, правд, божественного чуда,

Це шлях до Бога крізь стрімкі метаморфози,

Буремні хвилі, що гойдають човник віри,

Та б'ють його об скелі, роблячи в нім діри,

Допоки в кожному штормі ти не знайдеш міру,

Допоки в кожному штилі ти не знайдеш силу.

Варто підкреслити й філософсько-медитативну насиченість текстів Заплітного. Поряд із релігійними алюзіями (Йов, Пророки, Апокаліпсис), тут тривожно тріпоче й тінь ніцшеанського «Бога, який помер», того екзистенціального жаху, що так мучив К'єркегора. Заплітний намагається віднайти шлях у темряві, де слово якби ото й не гарантує просвітлення, але напевно є єдиним ліхтарем.

Поетичне обличчя Максима Заплітного постає особливо виразно у тих текстах, де внутрішній драматизм поєднується з філософською зосередженістю та образною точністю. Саме в таких віршах проступає не лише стиль, а й сутність його письма – молитва, що сумнівається, тиша, яка кричить. У деяких із цих текстів автор сягає небувалої щільності сенсів і формотворчої напруги.

Через сильно акцентовану (й дуже ретельно побудовану) «рвану» фоніко-лексично-синтаксичну конструкцію, яка побудована ще й на добре організованій акустичній фрагментарності, вірш стає медитацією над власною онтологічною самотністю. Особливо сильно працює фінальний рядок, де поет зізнається, що «зірвався з голосу» – це образ екзистенціального спустошення після отого тривалого діалогу з тишею.

Отож, глибинне підґрунтя картини світу Максима Заплітного – біблійне, й це не показна поза: відчувається, що Писання ним фундаментально прочитується й, головне, постійно – на буденному життєвому матеріалі – інтерпретується, що визначає свіже, оновлене звучання архаїчної інтонації та переконливість поетичної символізації.

Якщо назвати ситуацію своїм іменем, то перед нами спроба створення якоїсь нової герменевтики світу, у якому, відповідно до відомої теологічної тези, дуже часто «Бог мовчить». Це недосяжне для людського розуму Божество, яке не говорить, але й не мовчить, яке водночас і присутнє, і недоступне. Але це зовсім не означає, що ми залишаємося самотні під пустим небом. Це не Бог мовчить, а сама людина «*відхилює вухо своє, щоб не слухати Закона*» (Пр. 28:9). Вірш Максима Заплітного – це те стукання у двері, про яке Христос каже: «*Стукайте, і вам буде відчинено*» (Лк. 11:9). Отож тиша тут сповнена резонансними хвилями молитовного воання. Звідси й численні алюзії на біблійний текст, складна символіко-алегорична система натяків, складна метафоричність, а також та ритмічна напруженість і водночас гнучкість, що властиві жанру молитви, найперше ж біблійної псалмодії. Це створює атмосферу містичного самозаглиблення, того зльоту в нематеріальні світи, що його в індійській релігійній традиції іменують *моक्षा* (вивільнення) й *самадхі* (політ).

Знаковим тут є використання інтонацій псалмів, сильних, енергійних, але усе ж таки позбавлених впевненості, якої сповнений був засновник псалмодії цар Давид: «Господи, чи ж Ти мене чуєш?» – ось основне мовчазне питання, що лежить в основі багатьох текстів поета. Та саме у цій «мовчазній молитві» відкривається ключ до розуміння – поезія як виклик мовчанню Бога, як форма граничної щирості й довіри людини, що говорить начебто в порожнечу, але ж ім'я Ягве й означає: *Я – Той, якого начебто й немає, але Я – Суціль!*

Поетика Максима Заплітного позначена тонкою стилістичною вишуканістю: вона одночасно й аскетична, й естетично дещо перевантажена. Автор не боїться складної лексики, навпаки – активно будує власний семантичний космос, у якому лексеми мають подвійне, а іноді й потрійне значення. Автор ніби навмисно уникає класичних форм, натомість він створює внутрішньо організовану ритуальну структуру, в якій ритм має сакральну функцію, наближаючись до молитовного співу або заклинання. Серед оригінальних рис його письма – тяжіння до ритуалізованої форми, використання релігійної символіки поза рамками конфесійних канонів, а також паралельно – ще й тонке, невловне балансування між християнською та язичницько-класицистичною традицією, що створює додаткову поетичну напругу. Його вірші читаються не як повідомлення, а як виклик мові, смислу, самій можливості поезії після катастрофічного досвіду епохи Модерну з її декларованим гуманізмом і, фактично, нечуваною розлюдненістю.

Привертає до себе увагу й абсолютна зваженість силабо-тоніки, секрети якої автор досягнув глибоко й міцно. Він виступає справжнім лицарем цього класичного способу віршування, хоча я б порадив йому часом трохи відстібати гудзика при комірці, аби дихання було вільніше.

То все хіба сучасне? – скаже сноб. Що ж, свідчу, що М. Заплітний уважно студіював модерністів та постмодерністів... не все лягло на душу. Максим Заплітний вирізняється винятковим відчуттям слова. Його поетика базується на тому, що не промовляється, а витискається з мовчання. Це вже справжній онтологічний акт. Автор близький до містичних традицій українського слова (від Антонича до Забужко), але його мова більш радикальна у своєму шорсткому сумніві щодо змістовності людського існування.

Водночас навіть у таких вдалих, художньо завершених віршах помітна певна стилістична сталість, яка з часом може перетворитися на самоповтор, на замкненість у власному прийомі. Спостерігається й певна повторюваність мотивів; виникає враження, що символи починають замикатися в собі, втрачають виразність при надмірному повторенні.

Варто інколи відмовитись від надмірної герметичності на користь композиційної прозорості. Авторіві було б також доцільно урізноманітнити символічний ряд і шукати нові форми есхатологічної образності. Структура збірки, попри яскравість окремих текстів, здається надто відданою хронології написання, а не змістовному або символічному порядку.

Можливо, більш виразне тематичне структурування дозволило б розкрити внутрішню логіку духовного шляху, який долає ліричний суб'єкт.

А в цілому ж, «Книга співів» – це не просто дебют, а програмна декларація, яка не шукає схвалення. Вона звертається до тиші, до пустелі, до внутрішнього голосу, що лунає поза всякою кон'юнктурою. І в цьому – її найбільша сила. Попереду – великий шлях. І є всі підстави вважати, що цей голос стане ще сильнішим, ще чеснішим і ще глибшим. Бо він вже зараз несе в собі палахтуче зерно живого вогню. Максим Заплітний демонструє потужну ліричну інтенцію та вміння вести «на рівних» діалог зі споконвічним літературно-поетичним каноном у контексті властивого нашій сьогоднішній культурі постсакрального дискурсу. Його «Книга співів» – це спроба створити сучасну модифікацію жанру об'явлення, де vox humanum волає в безодні незвіданих висот, воліючи прихилити вухо самого Бога.

Може видатися, що я мурую п'єдестал, дещо завеликий для статуї: перша збірка віршів, початківцець... а тут одразу – вселенська оптика: Біблія, об'явлення, мовчання Бога, стик християнської та дохристиянської цивілізацій... Як скаже обережний читач: *А чи не занадто високо узято?*

Ні, не занадто.

СЕМЕН АБРАМОВИЧ,

*доктор філологічних наук, професор,
академік НАН ВО України*

СПІВ ПЕРШИЙ. ЖУРБА.

¹Моя журба — немов співуча сойка,
Яка вночі кружляє за вікном.

Однак пташина пісня лине зойком,
І, поки інші сплять солодким сном,
Я чую крик, і скільки в ньому болю,
І скільки в ньому згублених надій...

Лети сюди, моя співоча доле,
Розправ же крила виболілих мрій!
Одну печаль судилось нам ділити
Й одне зерно пшениці їсти вдвох.
Якщо судилось разом нам прожити,
То значить, сойко, визначив так Бог.
Тому співай, нічого вже не бійся,
І поки місто спить дрімучим сном,
Хай клекіт твій лунає, наче пісня,
Коли мені самотньо за вікном...

СПІВ ДРУГИЙ. КОМА.

Павлові Тищенку

²Прокинься, друже, вийди з коми. Ніч безмовна,
Довкола тиша й тільки янгол душу кличе.
Чому людська душа стає сповна жертвна,
Коли підходить смерть дедалі ближче й ближче?
Мабуть, спокуса бути поміж хмар велика,
Поклавши замість коми — жирну чорну крапку,
Бо тіло, наче панцир, що стискає крила,
Бо тіло, наче карцер, що в самім початку
Душі наставив рамки, змусивши чекати,
Допоки смерть не вирве всі прокляті ґрати,
Допоки смерть не верне право їй літати,
Щоб поміж хмар забути про земні стигмати.

Та все ж, молю тебе, вертайся звідти дужим,
Розплющуй очі, став двокрапку замість коми,
Бо смерть — лише міраж в пустелі для байдужих,
Бо смерть — лише пуста пігулка проти втоми.
Однак життя не пройде, мов якась застуда,
Життя — це виклик, бій, це біль, це сміх і сльози,
Це пошук сенсів, правд, божественного чуда,
Це шлях до Бога крізь стрімкі метаморфози,
Буремні хвилі, що гойдають човник віри
Та б'ють його об скелі, роблячи в нім діри,
Допоки в кожному штормі ти не знайдеш міру,
Допоки в кожному штилі ти не знайдеш силу.

СПІВ ТРЕТІЙ. ЯКЩО НЕ ЛИТИ ВОДУ...

³Якщо не лити воду, все доволі просто:
Життя лише дорога, тож дивись на знаки,
Слідкуй за рухом, тихо зважуй кожен поступ,
Навчись не чути, як гарчать услід собаки.
Відчуй дорожній темп, віддайся волі вітру,
І хоч біжи, пливи, танцюй, прокволом йди,
Не можеш, то повзи. Не слідуй алгоритму
Й роби, що хочеш, лиш не стій, не лий води,
Не проживай роки, немов катаєш вату,
Завзято мрій або одразу йди на страту.
Придумай ціль або щодня рахуй утрати.
Безцільні дні — це марно втрачені солдати...
Тому щодня приймай новий запеклий бій,
Будильник лиш початок диверсійних дій,
І поки стрілки роблять повний свій обхід —
Тримай удар, плануй контрнаступальний хід.

Бо в тіні страху й болю твій сховався ворог,
А ти зійшов з життя дороги й кинув зброю.
Засів щуром в окопі й — дивлячись угору —
Невтомно молиш Бога, щоб вберіг від бою.
Вберіг від шляху, де немає розворотів,
Роздільних смуг, дорожніх знаків, правил руху,
Але життя не терпить зайвих поворотів,
Не терпить страху, сліз, твого слабкого духу.
Воно не терпить довго будь-яких зупинок,
Щоправда, кожен знайде місце паркування,
І кожен врешті знайде вічний відпочинок,
І кожен смерть свою одержить, як надбання.
Когось життя веде в тупик, когось за обрій,
Однак якщо у грудях досі жар окропу,
Якщо вогонь життя горить у тебе в горлі —
Зберись і йди. Не стій. Живи. Виходь з окопу.

СПІВ ЧЕТВЕРТИЙ. ПОМИЛУЙ, ОТЧЕ...

⁴Помилуй, Отче, знов-бо впав ганебно,
Тепер заліг в яру, дивлюсь на небо

І поміж хмар Твої шукаю очі.
Скажи, що й зараз Ти зі мною, Отче.
Нехай на вухо вітер прошепоче,
Чого від мене Ти насправді хочеш.

Скажи, ще скільки маєш хіть терпіти?
Існують в Божих милостях ліміти?
Пробач, що гнув уперто власну смугу,
Над іменем Твоїм чинив наругу,
Впритул не бачивши дорогу другу,
Отож і п'ю тепер з калюжі тугу

Й провини зашморг міцно тисне шию,
Ізнов лечу в печалі чорторию,
В якій ущент розбився б, наче лебідь,
Якби між зір не сявав блиск Твоїх очей,
Якби не мовив вітер, що у небі,
У сяйві днів або густій пільмі ночей,

Твоя присутність є, була і буде
У час, коли журба стискає груди,
У час стрімких падінь і довгих злетів,
У час, коли впаду ганебно в яр гріха,
В якому шабаш бісів на бенкеті
Прутами буде душу бити, як дитя...

Її хай візьмуть руки херувима,
Щоб стала бісовщині невловима.
Авжеж, душа лише заручник тіла,
Яке висить на ній брудним лахміттям.
І тільки смерть завершить лихоліття
Душі, яка розправить чисті крила

Й злетить навік у теплий край Едему,
В котрім немає ні туги, ні щему,
В котрім немає місця для падіння
В безодній яр зневір і вщент розбитих мрій,
В яким лежу на скалках плеканих надій,
Чекаючи Господнього спасіння.

СПІВ П'ЯТИЙ. ДУША.

⁵Я прибита гвіздком до цієї землі,
Наді мною кружляють в хмаристій імлі,
Неосяжним надбанням примарного щастя,
Ні на мить не спиняючи літ, журавлі.
Як зірвати кайдани, що стисли зап'ястя?
Як розправити руки, мов крила, урозтіч,
Щоб злетіти від світу, тримаючись опріч?
Як лишити ладунок шкарубких страхів,
У молитвах благаючи в Господа поміч,
І підвестися в небо, як зграї птахів,
Що позбулись забитих у крила цвяхів?

Бо до смерті я замкнена в грішному тілі,
Наче в затхлому погребі, повному цвілі,
Щоб у відчаї битися дзьобом об скло,
Білокрилим пташам не зрікаючись мрії,
Розтрощити на скалки підвальне вікно.
Я щосили пручаюся всьому земному,
Що, стуляючи крила, їх хилить додолу,
Аж допоки не зійде відведений строк,
І це тіло земля не покличе додому,
А я, звивши гніздо на одній із зірок,
Назавжди позабуду про клітку з кісток.

СПІВ ШОСТИЙ. МІЙ ДУХ, УЩЕНТ ЗАЗНАВШИ ЗЛАМУ...

⁶Мій дух, ущент зазнавши зламу, розрив уздовж своєї площі
Безодню прірву, наче рану, потоплену в кривавій товщі
Псалмів, промовлених у пустку, опалих з вуст пожовклим листям,
Посохлим від омели смутку з надірваним тонким охвістям.
Я духа в тиші тричі зраджу, бо віра, відпалавши, згасла,
Від молитов лишивши сажу... А в серці зло скандує гасло,
Що час дійти до прірви краю й без страху вистрибнути в ніч,
Бо смерть давно в обличчя знаю та йду зятато їй навстріч
Натягнутим канатом долі, в старанні не дивитись вниз,
І надовкола тліють зорі, мов кинутий в багаття хмиз...

СПІВ СЬОМИЙ. СТРОФИ.

⁷Своє життя порівнюй з магістраллю
Без знаків, смуг, і світла ліхтарів,
Яку промінням сонячним зігрів,
І сяйвом зір вночі накрив, як шаллю,
Творець буремних подихів морів,
Пінистих хвиль, що битимуть без жалю
Обличчя брил вздовж ліній берегів,
Окреслених печаллю.

Своє життя сприймай, неначе точку,
Яку наніс на вісь координат
Господь, де кожна з ліній, як канат,
Як в скроню долі встромлена заточка...
Й між смертю та життям один квадрат,
Один лиш крок від центру до куточка,
Від букви ікс, яка кричить «віват!»,
До ігрека могильного шматочка.

Своє життя сприймай, неначе казку,
Де ти чужинець всіх восьми планет,
Де ти без сил біжиш кудись вперед,
І щоб не впасти в прірви ницу пастку,
Стрибаєш по зірках поміж комет,
Чимдалі від людей в облудних масках.
Та, оминувши пащі їх тенет,
До Раю вхід знайди в пітьмі, будь ласка,

Не загубивши в серці Божий запал,
Бо серце — надпотужний динаміт.
Підпалюй, і кидай його у світ!
Нехай ніколи в карколомних лапах
Страхів, тривог і циклонічних бід
Твоя душа, що знітилась у втратах,
Не спинить в небі свій величний літ
Приреченого птаха,

Який летить до Господа несміло,
Допоки золотом лискучий диск —
Оберне подих в передсмертний писк,
І ніжне, мов пелюстки квітів, тіло
Не вразить сонця променевий спис,
Навік опалені зімкнувши крила,
Які впадуть разом із птахом вниз...
Однак душа дедалі вгору полетіла,

Щоб возз'єднатись з вічністю у Бозі,
Забувши безпритульність назавжди,
Втім янголи веліли їй: «Зажди,
Спинися на Господньому порозі,
Востаннє глянь додолу, бо туди
Ніхто із душ вернутись не в спромозі.
Тож клопоть шани матері-землі
Віддай за час, проведений в дорозі,

За віру, що захлинула в покуті,
У повні сліз і вирі боротьби,
За шлях, що повен болю та журби,
За мить, коли присядеш на розпутті
Між двох світів — на березі ріки —
Й позбувшись тіла, наче каламуті,
Збагнеш, що смерть лише частина гри
Позбавленої суті».

СПІВ ВОСЬМИЙ. ПСАЛОМ.

⁸Отче, хай в трепеті серця, мов житньому полі,
Шелест колосся молитви по вітру луна
Й всіх, хто долає імлу в непізнанному горі,
Любляче спинить над прірвою Божа рука.

Отче, не дай нам згубитись в дібровах зневіри,
Поміж гадюк, що чатують на душу в пільмі,
Поміж «вірян», що у надрах єства лицеміри
Й віра згнила їх, мов тіло, в гріховнім ярмі.

Отче, дозволь у Христі віднайти естуарій —
Русло ріки в океан потойбіччя впада —
Й близьких зустріти, де квітне Едемський розарій
І відтікати з айсбергів тала вода

Наших скорбот — обумовлених смертністю тіла —
Й в опалі сліз, хай стогами соломи згорять
Думи, що демони в'яжуть, заскаливши ікла,
Мовби життя — це тягар всеохопних проклять,

Мовбито Царство Небесне обернеться гробом,
Де охолоне в тісноті зачахла душа,
Не поєднавшись у вічному сянні з Богом,
Бо в забутті, окрім пустки, нічого нема...

Й кожен спіткнеться об фатум, порочну кінцевість,
Духом і тілом сховавшись під плити могил,
Не осягнувши сакральність буття і миттєвості
Збігу земного життя до стрибка в небосхил.

Отче, хай пройдуть народи долину смирення,
Доки ранкова зоря не спалила міста
Й кожен у поблиску Божого благословення,
Знайде спасіння у тілі Ісуса Христа.

СПІВ ДЕВ'ЯТИЙ. ПАМ'ЯТІ МАРІЇ ТІЛЛО.

⁹Поглянь, як посипались зорі з небесного лона,
Й над містом опівночі місяць, як свічка, погас.
Вже стукає дзьобом у вікна знайома ворона —
Смолиста, мов ніч, і голодна, мов смерть. Де Пегас,
Що вдалеч захмар'я здіймав над дахами тебе?
Я знаю, що вартість безсмертя занадто висока,
Втім віра канатом знемоги наосліп веде,
Хоч серце клекоче згорьовано, наче сорока,
Впиваючись страхом із річища згуслої крові,
Я очі зімкну, щоб забути кінцевий маршрут
Дороги, і доки не змовкли вуста на півслові,
Уламком у пам'яті я бережу ізумруд
Відлуння охриплого голосу в пісні твоїй,
Де сталися зібгані літери відблиском світла,
Бо смерть попиравши на скалках кришталю надій,
Босоніж ти, в розквіті двадцять дев'ятого літа,
Здолала покроково в засвітах тисячі миль,
Діставшись небесного моря, його глибини,
Де в ніжних долонях колиски втамованих хвиль,
Маленькими рибками, згодом побачимось ми...

СПІВ ДЕСЯТИЙ. ІНТЕРМЕЦО І.

¹⁰Смерть? — Міраж. Життя? — Примарна вісь.
Розум? — Думки раб. А світ? — Химера.
Нонсенс. Сон, де Бог у нурті бунту
Людських «я» — замовк (до збору жнив).

Хмари? — Скло. А небо? — Лиш вікно
Й — взявши камінь віри — кинь щосили
Вверх його. Розбий уцент (на скалки)

Неба край. Хай падають зірки,

Доки поруч світська звірина
Топче те каміння й над тобою
Голосно регоче. Втіха ж їхня,
Мовби хворе тіло, тлінна — та

В пащу більш страшного звіра йде
Хиже стадо з вченням, що зотліє
В жерлі зла. На дні Землі. У серці
Полум'я, лишивши (після) слід,

Попелу (від тіл) і сажі (від
Душ). Та ти чимдуж пірни у себе —
В море сизе — і, зачавши бурю,
Човен зла пусти у віри вир,

Де, зламавши навпіл, ти його
В пеклі (дна свого) потопиш. Знай-бо,
Спільник млі — імла тотожна. Злу ж бо
Спільник тільки вимір гірших зол.

Знай, що час життя (за роком рік)
Зрадником тіка... Дитинство? — Збігло
В юність. Юність? — Йде поволі в зрілість.
Зрілість? — Спинить старість. Кліпнеш, а

Смерть, мов злодій серед ночі, вмить
(Збивши з ніг) штовхне в могилу тіло
Й — біг його скінчивши — мовить тихо:
«Вір, що зійдеш квіткою в саду.

Вір, що Бог із ґрунту мук твою —
Зморену (від мору світу) душу,
Вирве з коренем і, вмивши чахлий
Пагін кров'ю Сина, візьме в Рай.

Віруй... віруй... віруй... віруй... вір...».

СПІВ ОДИНАДЦЯТИЙ. ПОМИЛКА.

¹¹Закривши здавна для кохання двері,
Замок залізний я повісив гордо.
Завмерло серце у тіснім осерді
Й ніщо відтоді не стискає горло.

У вільнім диханні zostався мертвим
Й озноб любові не проймає груди.
Я спогад в пам'яті, що, буди стертим,
Осіпав буквами стежину згуби.

Ходжу примарою, змішавсь із тінню.
Кімнати прихисток обтяли стіни.

Безсилля шириться вогкою цвіллю
Й залякле серце не запрагне зміни.

Покрились інеєм мої долоні,
Не скресне крига на губах посохлих,
З очей не бігтимуть струмки солоні,
Що льодом скуті на щоках холодних.

Тепер я сам собі — вінець із лавра.
Тепер я сам собі — рубець стигмата.
Тепер я сам собі — брехня і правда.
Тепер я сам собі — тісна кімната

Й самотність п'ю, немов джерельну воду,
Тому не стукайся мені у двері.
Не бачу більше я тілесну вроду,
Я бачу небо на полотнах стелі

Й Едемський сад на них малюю пензлем,
Плекавши щастя у кімнатній тиші,
І поки фарба слів на нім не змерзне —
Не здатен бути я таким, як інші.

СПІВ ДВНАДЦЯТИЙ. ОСЯЯННЯ ПІСЛЯ ДИВНОГО СНУ.

І
¹²Я заснув наприкінці лихолітньої епохи,
І приснився мені сон — мов потрапив я в капкан
Божевільного абсурду, бо люди в нім, як блохи,
Що присмоктані до тіла вродливої природи —
Вони лижуть її кров з незагоєних ще ран,
Вони вкотре їй на шию кидають свій аркан,
І збезчещують сечею джерельні її води.
Підборіддя їх вмиваються глиною та жовчю,
Висихають на губах заболочені слова,
Я єство своє — людське — видавати їм не хочу;
І, говорячи блошиною мовою зрадливо,
В безсердечнім бездоганні — живу, немов блоха,
Що між шерстю — по Землі — жалюгідно пробіга,
Доки смерті полотно її очі не закрило.
Для блохи перебування в природі неможливе
Без осмислення, що світ підкоряється не їй,
Що священна лиш Земля, її тіло милостиве;
Бо, мов діток вередливих, годує вона груддю
Нас — відправлених з небес, і приречених на бій
За життя, яке несеться у смерті буревій
Повз блошину ненаситність, що змінюється люттю,
Якщо викрити, як гній, її прокляту натуру;
Бо, побачивши інакшість — людську — що їй чужа,
Проростає із душі, крізь бетон її підмуру,
Не розкриті та ще юне, із міццю у поставі,
Аконітове стебло, яке променям зла
Зігрівається, мов вівняним пледом — сирота.

Я ховаюсь від блошиних роїв, бо при появі
Світлолюбної людини — вони її до смерті
Закусують, однак прийдуть часи, коли крім бліх
Не залишиться нікого, в хижацькій коловерті;
І почнуться геноциди, на тлі голодомору,
З боку тих, хто без вагання з'їдатиме своїх
Спільнокровних, дотепер, псевдородичів земних.
Крадькома я намагаюся вистрибнути вгору —
На небесне узбережжя — й змішатися з прибоєм
Потойбіччя, щоб торкатись зірок, немов перлин,
Бо чужий я для світу земного, де між роєм
Ненажерливих комах — не зустріти вже людини,
Що без крові на зубах. Тож, лишаячись один,
Я стрибаю в океан та, відчувши його плин,
Просинаюся у тілі безвинної дитини...

II

Я лежу на килимку в усамітненій кімнаті,
Де по вітру — за вікном — мені верби шелестять
Про облуду сновидінь та ілюзії зім'яті
У спотворений непотребом розум мій, де віра,
Мов зотліле попелище вже вистиглих багать,
І лиш в серці хворостиння надій палахкотять,
Що життя не обривається виходом із тіла;
Бо, відкривши знову очі, дивлюсь я на картини,
Що затиснуті у рами й прибиті до стіни,
Там завмерли серед хмар шестикрилі серафими,
Мов у дзеркало душі, я вглядаюся їм у вічі
Без гризот самоцурання за скоєні гріхи,
Адже сутність їх — фантазм, що примарніший за сні;
Бо, вподібнившись вині, вони тануть, наче свічі,
Які крапають на столик сльозами восковими,
І я бачу — крізь пітьму — як за відблиском вогню,
Закриваючись долонями, плаче над людськими
Беззаконнями Христос, вже упившись їх безглуздям...
Я прошуся йому на руки, де вічність проведу,
Де, звільнившись від вериг самозречення та сну,
Я — надламаним листком — колахатимусь з галуззям
Його пальців, витираючи сльози, що поволі
Проповзають по щоках... І, відчувши на собі
Їхні дотики вологі, що залишками солі
Обпікають мої стигми, я раптом усвідомлю
Те, що двері до Едему відчинять лиш ключі,
Які скріплені Христом та дзвенять у темноті
Мого серця — оповитого болем і любов'ю.
Я навпацки шукаю їх, знаючи, що поряд,
Хоч крізь голос маловірства ледь чутно передзвін,
Хоч вдаряюся об темряву згуслу, в якій морять
Мою душу розкуйовджену — сумніви в катівні,
Де я, зносячи тортури, все ж тиснуся до стін
І зі страхом, що впаду — не здіймаюся з колін;
Однак острах мій — імлою — розчиниться в прозорінні,
Після сну, який життям проминав десятиліття,

Де, залишившись відбитком на дзеркалі Христа,
Я збагнув, що мій Едем розквітатиме суцвіттям
Безумовної любові, крізь плити мармурові
Мого серця, чия кров — захлиналася від зла,
Втім були в його убогості й паростки добра,
Що лілями росли між калюж тієї крові...

СПІВ ТРИНАДЦЯТИЙ. ПОЛАМАНИЙ Я(мб).

¹³Я прагну вижити з себе життя,
Щоб стати тихим, як шелест трави,
І хай розвіюють серця вітри
Примарність вірувань — без вороття —
Бо правда їх, мов химера Землі,
Яка свердлила мене у пільмі,
Однак у ній — все ж розгледів я шви,
Якими зшита була їх брехня.
Відтак не вірю я більше ні в що:
Добро? — Це пензель із барвами зла.
А зло? — Палітра для пензля добра
Й любов, немов натюрморт, або тло
Шпалер, змальованих Богом на поспіх.
Я, йшовши повз них, все стримував посміх,
Бо Рай — лиш привід дійти до кінця,
Щоб врешті вдаритись лобом об скло
Вітрини смерті — відкритої всім —
Хто був блаженним в проклятті життя,
І я колишуся в нім, мов гілля,
Без сенсу й цілі, чекаючи грім
Свого часу, щоб зірватися вниз
До Бога в руки, згорівши, як хмиз —
Так, мов мене й не було, крім гниття
В труні, де вічно лунатиме спів —
У тиші й млі — що гучніший, ніж крик,
Їдкіший від дьогтю, який водночас
Солодший за мід. Однак, щоби не згас
Від вітру голосу він — я затих...
Щоб жеврів співом вогонь у могилі
Та серце вистигле грів у безсиллі,
А дух, покинувши тіла каркас,
Гойдався в небі на хмарах м'яких.

СПІВ ЧОТИРНАДЦЯТИЙ. ПРОЗА.

¹⁴Дорога до небесного дому — веде у безодню океану.
Під верески прибою та грому я йшов до далекого причалу
Й довкола не було вже нікого, хто б знав до Господнього притулку
Коротшого маршруту. Крізь втому, я ніс у душі своїй охлялу
Зневіру, вже забувши, як вбого ростуть на підґрунті мого смутку,
Усупереч Христу, її квіти, покриті кривавою росою...
Я рвав їх до нестями щомиті, я втоптував паростки ногою
Й віночки нерозкриті, щоб згодом, побачити знову їхні тіні
На клумбах, що сльозами политі... Я бився об гріх цей головою,
Я серце молитвами, крізь сором, обпалював болісно в падінні,

А край того причалу — за млою — лишався кордоном, між землею
Та небом, який разом зі мною, колись розмиватимуть своєю
Буремною могутністю хвилі, допоки не стану я нарешті
Краплиною приливу — водою у піні — й вздовж берега, душею
Не буду з ним співати, крізь штилі, пісні океану, щоби смерті
Мій голос не дозволити стерти, мов слід на піску — невідворотно —
Бо здавна їй відомі всі метри, що мною подолані скорботно
Без компаса та мап, де лиш віра вела суходолами чужими,
Повз брили та каміння, що здерти до крові хотіли всеохопно
Панцерність моїх стоп, чия шкіра подібна до рваної тканини,
Втім я не відчуватиму болю, відтоді, як голосом прибою
Лунатиму для інших, хто волю посмертної течії — за млою
Життя — ще не пізнав, і подібно до мене, долатиме цей берег,
Здавалось, що безкрайній... Та долю, яка б не була вона терпкою,
Подужає той, хто не безслідно розчиниться в тиші, немов шерех
Піску, що під людськими ногами ніколи не буде, бодай кимось
Почутим. Я стою між човнами без весел і парусів, хоч снилось,
Що плистиму до Раю на небі, яке розливалось океаном,
І гавані побачу з суднами, де все навкруги мовби спинилось,
Натомість корабель мій — у склепі, де я сам собі став капітаном
Прикутим...

СПІВ П'ЯТНАДЦЯТИЙ. МАЛЕНЬКА ХВИЛЯ КОХАННЯ.

¹⁵Народилася ти в темряві дна океану,
Поміж тиші та риб донних, що спали вночі,
Однак раптом вони силу відчули незнану,
Що знічев'я прийшла, зрушивши плити земні,

І ось, рвешся, крізь млу, ти на побачення з сонцем,
Ще не знаючи міць сховану Богом в тобі.
Авжеж, ти — лиш мала хвиля, що стала тут гостем,
Але кожна із риб шлях догори, мов у сні,

Уступає тобі — хвилі кохання, бо знає,
Як маленька любов, згодом обернеться в те,
Що собою залле бухту рибальську з човнами,
Де німотно в сітках мруть їхні рідні, де тхне

Лише смертю весь час — скільки б Господь нас любові
До життя не навчав — ми тільки й сіємо зло,
Бо ми любимо зло й нам все одно, все одно,
Що задарма лилась кров, попри муки Христові...

Прибережні птахи, збившись із жахом у зграї,
Покидали маяк, мовчки прощаючись з нами,
Бо вони — ще тоді — вже наперед усе знали,
І летіли чимдуж далі, зникаючи в хмарі

Горизонту... За мить хвиля покажеться світу,
Ще маленька вона й вітер розлогий узяв
На долоні її, нісши туди, де між цвіту
Шелесткої весни — я камінцями жбурляв

Океану в лице й хвилі, що стане цунамі,
Втім, долаючи страх, я промовляв сам собі:
«Подивись на її пасма, виткі до нестями,
Подивися в її очі, там блискіт зорі

Ще вологий від сліз. Стій, не біжи від кохання,
Хай розмиє воно кожен твій слід на піску,
Що залишений був. Ти без любові єднання
З позахмарним знайти, попри зневіру й журбу,

До сьогодні не міг». Дюни кричать, щоб я біг,
Однак ноги мої зморені й серце ледь б'ється,
Немов риба, об лід річки, де кров вже не ллється
По судинах моїх... Хвиле, візьми свій батіг,

І розбий ним усе — разом зі мною — залиш
Тільки: берег, маяк, зламані навпіл човни,
Їх сітки — вже пусті — й вкриті іржею борти
Кораблів. Приходь же, хвиле, приходь чимскоріш...

СПІВ ШІСТНАДЦЯТИЙ. СКАЛКИ.

¹⁶Я біжу, мов собака, по полю безглуздя.
Озирнись, а довкола — лиш ніч.
Шелестить під ногами опале галуззя,
Що розкидане вітром з узбіч.

Хтось нанизує зорі в захмар'ї нічному,
На блискуче намисто вогнів,
Які знали забуту дорогу додому,
Крізь діброву та зграю вовків.

Там сітки, що окроплені свіжою кров'ю,
Там зірки, немов шершні, дзижчать.
І ворожо зітхає трава піді мною,
І гвинтівками хмари висять.

Мені тиша виносить, мов злодію, вирок:
Відтепер — я заручник свобод,
І несусь по полях, де немає зупинок
Від зустрічних ударів негод.

Як у дзеркало, я заглядаю у небо,
А воно — мов розтрощене скло,
Де на скалки зірки розлітались далеко,
Розсікаючи хмарне сукно.

І ніяка зоря не була провідною,
Що належала б саме мені.
Тож, наосліп я йшов — оповитий імлою —
Й наді мною згасали вогні...

Повело мене щось, а куди — невідомо,
Промовляючи: «Йди навпростець».
Під роздолом небес, я лежав нерухомо,
Підпираючи з терну вінець.

А голчасті уламки вгризалися в тіло,
Поки я задзеркалля шукав
Між склуватих зірок, коли небо ще тліло
Й розбивалось на сотні дзеркал.

Але в жодному з них я себе не побачив,
І чекаючи мовчки на скін,
Я збагнув, що немає найбільшої вдачі,
Аніж просто побачити дім.

Однак, разом із ним, я себе десь розтратив,
Бо, свого не впізнавши лиця,
Над землею здіймав мене вітер кошлатий,
Розкидаючи, мовби гілля —

Й вже не зорі, а я розбивався на скалки,
Вже не небо, а я дотлівав,
І вже нікому навіть зібрати уламки,
Хоч на згадку, що я існував...

СПІВ СІМНАДЦЯТИЙ. ЕСЕ ПРО БЕЗСМЕРТНУ ПТАШКУ.

¹⁷Лиш один тільки спогад про тебе, пташко —
Це немовби торкатись лицем скловати,
І хоч вкотре горнутись до неї важко,
Я відтворюю ранок твоєї страти.
Адже в пам'яті він, як заноза давня,
Що незграбно під шкіру загнало літо,
Яке клало вінки на могилу травня,
Пропустивши мене, немов через сито —
Розуміння кінцевості всіх живих,
Чиє серце між ребер тріпоче птахом,
А ти, пташко, якраз і була з таких,
Хто живе не обрамленим смертю й страхом...
Я дитиною листя збирав надворі
Й забуття розлилось навкруги вапном,
Роз'їдаючи з пам'яті все, крім зброї,
Що дивилась на тебе сказаним псом.
І страшнішим за ікла, що хочуть крові,
У дитячих очах поставав лиш кат,
Що знайшов для забави мішені поволі,
Бо для нього ти — пір'я летючий шмат,
Що над дахом уранці літав зі співом
Непотрібним, крім неба, нікому більш...
Утім пісня твоя не сочилась гнівом,
І лунала вона для землі й узвиш,
Від опалого листя до хмар навислих,
Щоб — усупереч тиші — довести смерті

Її роль безпорадну для душ застиглих
У безладних тілах, що гріхом обдерті,
Що колись, підкорившись часу, стануть,
Немов статуї з мармуру, вічно й тихо
Споглядати, як квіти над ними в'януть,
Як зриває пелюстки їх вітру вихор...

Лиш один тільки спогад про тебе, пташко —
Це немовби відчути, як губи кулі,
Доторкалися шиї, коли відважно,
Зосередивши погляд умить на дулі,
Ти свою недоспівану пісню, попри
Смертоносне мовчання й отрутне жало,
Розпочала... А я, в суголосся, знов би
Намагався співати, хоча й невдало,
Якби постріл не вирвався, наче звір,
Із вольєра рушниці й сусідський ірод,
Того літнього дня не зайшов у двір —
Не складав ні тоді, ані зараз збірок,
Адже кожную пір'їнку, зібрав я в купу,
Поправляючи зламаний дзьобик твій,
Щоби рештки віднести до мальв на клумбу,
Поховавши тебе, як одну із мрій,
Під прошарком землі... Утім ти не мертва,
А співаєш надалі лише в моїм
Вже поношеним втомуою серці й здерта
Ще з дитинства надія — у сні німім —
Прилітає до мене і, сівши поруч,
Все наспівує тихо пісні, які
Для усіх, окрім мене, звучать, мов покруч
Недовершених співів... Я бачу в млі,
Що весь час — це насправді лунаєш, пташко,
Саме ти, впізнаю-бо я очі й погляд,
Що на дуло дивився, як в ніч, безстрашно.
Присідай же на край підвіконня поряд,
Я не маю води, але можеш сльози
Мої пити зі щік, я не маю зерен,
Але маю слова і шматочок прози,
А попереду — ночі колючий терен...

Я так само дивлюся у смерті дуло,
Відчуваючи близькість земних наметів.
Я так само співаю, щоб небо чуло,
І мій голос звучав у серцях поетів.

СПІВ ВІСІМНАДЦЯТИЙ. ВОДОСТОКИ.

¹⁸Зазираючи, мовби в комору, свого
Ще свавільного «я» — мені робиться зле,
Бо воно, там гниє — у собі — вже роками,
Між відходів харчів зі столів, де вино
Розпивають заможні родини, де тхне
Нескінченною втомуою люду й сльозами

Їх безсонних ночей — у домах без дверей
І без вікон — А голод, немов квартирант,
Що живе в серцевинах їх душ без оплати.
Однак вищому класу з центральних алей,
Не читає безвихідь журби фоліант,
Їм від тиші глухої не хочеться рвати
На зап'ястях судини гарячі, бо «я»
Їх — розлогі палати, де гомін і сміх,
Між симфоній кухонних наборів, змішався
З невимовним абсурдом, на тлі, де війна
Діставала людей із кишені Землі,
Щоб монетками кидати в небо на щастя,
Промовляючи вслід: «Я іще повернусь».

Я в коморі свого остогидлого «я»
Починаю наводити строгі порядки —
Мої руки згрібають у кучу чиюсь
Перегнилу вже критику з присмаком зла,
Яка в серці моїм заповняла гноярки,
Де лежали сміттям перемоги мої.
А десь поряд любові відходи навкіл,
Мовби з рани гнійної, здіймаючи сморід,
У душі розляглися на самому дні...
Мені треба минути її частокіл,
Щоби вирвати біль, як покручений корінь,
І зібрати зів'ялі букети надій,
Їх опалі пелюстки та стебла сухі,
Що колись дарував — ще дитиною — мамі...
Я наводжу порядки в коморі усій,
Від сердець викидаю іржаві ключі
Й не візьму більш ніколи-ніколи за намір,
Припроситися в гості до тих, хто чужий,

Щоби тільки не бути із болем самим...
Я нарешті відкрив у собі водостоки,
Наостанок зробивши потік водяний,
Щоби змити всі рештки під тиском прямим,
Витягаючи з «я» свого встромлені голки.
І все ллється і ллється довкола вода,
А вона, попри тишу дзвінку, в голові
Моїй щось наговорює голосом шуму
Із каналу про те, що за брудом текла —
Нездоланним потоком — немов на човні,
Моя сутність людська, що між всякого тлуму
Проростала, як квітка, між не́годі й зла.
І якби не була вона сточена ним,
То ніколи й нізащо на ріднім корінні
Не стояла б так міцно, між гнилі й сміття,
Як моє занапащене «я», що з живим,
Наче море, потоком води — у сплетінні
Із відходами й рештками болю — текло

Водостоком в нікуди... І хоч все блищить
Діамантом тепер, як у склі, на підлозі
Я не бачу самого себе, бо єство,
Мого «я» незворотно в каналі дзюрчить,
І його повернути ніщо не в спроможі...

СПІВ ДЕВ'ЯТНАДЦЯТИЙ. АВТОПОРТРЕТ.

¹⁹Залиш полотно своє білим, мов сніг,
Позбав його зайвого кольору й ліній,
Якби написати портрет свій ти міг,
Малюючи образ — холодний, як іній,
Збагнув би, що шкода потрачених фарб,
Що марно забруднював пензликів пасма
В калюжах комірок палітр, адже скарб
Людського єства полягає у спазмах
Живих, і до щему чутливих ударів,
Сердець, що, немовби троянди стебло,
Закуті шипами від світу кошмарів.
Вінець-бо терновий накрив волокно,
Зберігши надійно від грубих долонь,
Чутливу і ніжну серцеву стеблину,
Що квітне журби пелюстками, либонь,
Готуючись скинути їх — скатертину

Червону — додолу... Під ноги зими,
Коли хуртовини морозні зі смертю
Прийдуть, щоб позбавити серце ваги,
Яка все тягла його зрештою в землю —
Туди, де віднайде воно супокій —
Земля-бо його батьківщина та мати,
А корінь його — у юрбі сніговій —
Мов батько, не дасть йому, в'янувши, стати
Назавжди опалою квіткою, адже
Здійме він троянди стебло навесні
Й на вухо серцеве він пошепки скаже,
Що з'являться, згодом, скорбот пелюстки...
І коло буття розпочнеться ізнов:
Весна, а за нею невдовзі вже літо —
Стебел розквітають бутони — Лиш кров
Чомусь все холоне й не гріє вже світло,

А небо у димі хмаристім... Зима,
Проводячи осінь, торкається снігом
Троянд, і відтоді їх більше нема...
Однак колісниця життя своїм бігом
Поверне їх знову і знов — без кінця —
Оскільки душа, що у серці чи квітці,
Навіки безсмертна по волі Творця,
Вона-бо лиш пташка, що сидячи в клітці,
Чекає моменту, щоб вирватись в небо
Й летіти над морем, тікаючи геть,
Побачити Рай, щоб вернутися в пекло —

На Землю — де вкотре долатиме смерть.
Тому, не пиши свій портрет, перестань.
Не треба прикрас і надуманих ліній,
Нехай кольори не здійсмають повстань,
А сам — залишись, як невидимі тіні,

На стінах лікарень, іконах каплиць,
На стежках згорілого лісу, де квіти
Цвітуть, з-під дерев, що лежать долілиць,
І їм вже немає куди себе діти...
А ти, як вони, у багатті страждань
Згорів. Тож, руками згрібаючи попіл
Самого себе, без звияжних зітхань
Понищ чистоту полотна ним, а потім,
Збагни, що цим місивом чорним насправді
Є ти. Розглядай же тепер свій портрет:
Зола чорноти, що на білій троянді
Осіла — це ти. І без жодних прикмет
Людського лица, віднайди там, хоч щось,
Крім кіптяви й бруду, на снігу опалім,
Якому терпіти тебе довелося
До розквіту перших дзвіночків конвалій...

СПІВ ДВАДЦЯТИЙ. ІНТЕРМЕЦО II.

І
²⁰Привіт, о рідна моя циганіє!
Кричу з великих доріг: «Salutare!»
Зіркове небо піонами квітне
(Я потай з нього зриваю бутони).

Гудуть за мною залізні дороги,
І рейс нічний, скреготнувши зубами,
Вмовляє все ж на вокзал повернутись,
Квиток купивши із місцем поблизу

Вікна, щоб поміж людей розглядати
Пейзаж. Там поруч сусідка-кокетка,
Неквапом шарф комусь в'яже й очима,
Як кішка лапою, ніжно чіпляє

Мене, щоб теж нав'язати (так само)
Любов, що шарфом стискатиме шию
Мою... Утім я вагонами тими
Вже їздив, юність свою розмінявши

За безцінь, адже повірив, що щастя
Знайду лиш там... Однак вітер у спину
Штовхав звідтіль мене далі (від станцій,
Вокзалів, барів нічних), і на вухо

Просив: «Кімнату свою, попри хаос
Навкіл, неси. І нехай її двері

Закриті будуть на всі найміцніші
Замки (у серці твоїм), щоб, крізь вікна

Своїх очей, ти спокійно дивився
На світ, лишаючись тінню зів'ялих
Рослин у вазах надій, що розбившись
Ущент, лежать на підлозі твоєї

Душі». Тому я брехав і брехав, що
Не встиг, заслаб і не зміг у останній
Вагон (останнього рейсу нічного)
Зайти, купивши квиток, як всі інші,

Лиш з місцем біля вікна, щоби поміж
Людей, пейзаж розглядати й сусідці-
Кокетці, зрештою, здатися, щоби
Одного дня, в її шарф загорнувшись,

Удвох зійти на перон, де посеред
Пустої станції ми, не сказавши
Нікому, разом пройдемо крізь біль, щоб
Зі сходом сонця, невтомно долати

Життя, як день, у якому насправді
Нема кінця, адже ніч — не зупинить
Любов, що житиме в темряві наших,
Зігрітих шарфом кохання, серцях.

II

Але я йшов у нікуди, лишивши
Позаду все, що надбав. І, зірвавши
Нашийник з іменем «я», мов собака,
Тікав від злого господаря в поле,

Бо він, нервуючись, брався зривати
Мою запущену шерсть ковтунами,
Йому від того робилося легше,
Бо власний біль йому знести несила.

Йому простіше було годувати
Мене помиями з миски брудної,
І він ніколи мене не любив, бо
Себе самого ненавидів він ще

Сильніш... Утім, на ланцюг посадивши,
Він знов і знов, накрутивши на палець,
До білих плям на собачому тілі,
Все рвав і рвав мою шерсть, бо від того

Йому в душі, хоч на трішки ставало
Простіше зносити щем і ненависть
До себе... Доки ланцюг не зірвався

З петлі нашійника «я», і нарешті

Не втік я в поле замореним псом, де
Круки, на плечі опудалу сівши,
Мене чекали у темряві смерті,
Вони не знали, не знали, що вітер

На руки візьме неvistигле тіло
Моє, щоб в зоряне небо підняти,
Туди, де квітнуть рожеві піони,
Де хмар хребти, як тягар незбагнений,

Несуть кошелі з букетами зір, що
Безмовно кличуть своїм блискотінням
Мене... А небо — ніколи не бреше,
Тому собакою бігши, крізь темінь,

Я вірив голосу вітру, що мовив
До мене: «Далі від світу людського
Біжи, бо в скреготі потягів рейсів
Нічних не чути, як небо все хоче

Тебе з землі підібрати, мов зірку,
Що, впавши, все ще горіла у серця
Ядрі, чекаючи мить повернутись
Назад, де домом їй стануть розквітлі

Сади сузір'їв... Я йду повз вокзали,
Навмисно каси з квитками проходжу,
Бо брати їх, і задарма, я більше
Не хочу. Вітер у спину штовхає

Чимдалі геть... І я вірю йому.

СПІВ ДВАДЦЯТЬ ПЕРШИЙ. ПАЛІМПСЕСТ.

Дмитрові Качмару

²¹Візьми у руки серця згорток,
Розгладь кути його від зморщок
І тріщин, адже він — пергамент,
Де Бог відбиток свій залишив,
Як знак, що схожий на орнамент,
Який старанно він же й вишив.

Пиши на нім словами власні
Картини. Хай мазки у танці
Пливуть по волі пісні літер,
Хай фарби крові — соком вишні —
Течуть по ньому, доки вітер
Життя твого не змовкне в тиші.

Вона-бо гірше смерті, гірше
Листів пустих, де віршем свище

Холодний подих їх, крізь білий,
Немов полотна, сніг... А яма
Кричить тобі: «Ще глибше вирий!»
Але, узявши кельму ямба,

Зроби це так, щоб кожна квітка,
Почула спів, неначе гілка,
Яку весна гойдала вітром,
Коли земля під снігом тиші,
Була зігріта сонця світлом.
Впиши себе в рядки, що ширші

За твій пергамент. Вийди з поля
Людського «я», оскільки доля
Його — це жити в межах рамки,
Де розум, знов і знов будує,
Як мур з надій, піщані замки,
Що змиє перша ж хвиля всує...

Пиши себе. Стирай. І знову,
Поверх старого тексту, втому
Пергаменту забувши, далі
Ламай стіну свого мовчання.
Бо ковані слова зі сталі,
В руках твоїх, немов волення,

Які проб'ють собі розлогу,
Крізь терен тиші стін, дорогу,
Яка вела у надра неба —
Туди, де галас зір і сміх —
Бо ти зробив усе, як треба,
Якщо робив усе, що міг.

СПІВ ДВАДЦЯТЬ ДРУГИЙ. СОНЕТИ.

I

²²Куди б не їхав я, куди б не йшов,
Усюди в'ється за спиною в мене —
Канатом довгим — віття дум зелене.
Воно шурхоче і шурхоче, мов

Сказати щось важливе хоче, втім
Його не чутно, бо волочу знову —
Під свист малих коліс, що множать втому —
Як хвіст, я свій багаж в безладді змін...

Навіл птахи кричать мені, заброді,
«Weg!»¹, а вітер, при зручній нагоді,
Навідмаш ляпас по обличчі б'є,

Бо світ ізнов мене з кімнати вижив,
Загнавши псом у ліс, між звірів хижих,
І дум канат безвихідь страхом в'є...

II

Однак я вірив, вірив, що втечу
На берег моря, де голодні чайки,
Зібравшись на старім причалі в зграйки,
Кричать мені: «Afară!»², втім чому?

Приніс, як здобич, хліба їм свого —
Й раніше я ніколи берег їхній
Задарма не топтав, мочивши в пінній
Воді приливу ноги... Тож, чого?

Я довго йшов сюди, крізь хащі лісу,
Минав вовків, і рвався крізь завісу
Сітчасту, щоб вдихати, мовби дим

Гашишу, запах моря задля спроби
Втекти від світу війн, абсурду, злоби,
І більш не йти, за руки взявшись, з ним.

III

Тому себе я кину, врешті-решт,
У море, погляд свій здійснявши в небо,
Я чув-бо голос із безодні й ехо
Нічних прибоїв, що не знали меж.

Вони не мали ні кінця, ані
Початку, а птахи дедалі з криком,
Мене все гнали геть зі звірським риком,
Доївши хліб розмоклий у воді...

Я сяду у каное, хоч не маю
Весла, втім вірю, що дістанусь Раю,
Крізь темінь ночі, щоб одного дня —

Осісти там, де вітер більш не вмаже
В обличчя ляпас, і ніхто не скаже
Мені услід: «Dispari din țara mea!»³.

IV

Цілунок смутку на моїх губах
На смак, як мід, як яблук спілих соки,
Що липли на руках, а їх потоки
Мішались в роті з кров'ю на зубах —

Вона-бо сік поезій. Я думок
Моїх канат зрізаю, наче важіль,
Який тягнув, коли діброви вражі —
У хащах — з терну вили свій вінок.

Нехай мене тепер гойдає море
В блакиті неба. Мій-бо якір — горе

Родитись смертним, і чинити бунт

Супроти скону, адже вірю — пісня
Душі моєї буде жити й після
Цілунку смерті, що на смак, як ґрунт.

V

Лунай же, пісне, хай проснеться ніч,
І кожен лист розплющить сонні очі —
Тремтить ріка, лоскочуть ніжно троці
Колоссям берег, і мільйоном свіч

Палає небо — адже лине спів,
Який розчути треба, попри дзвони
Нічної тиші, що ламають крони
Дерев охриплим вітром... Місяць сів,

Між зір, на лоно сивих хмар, щоб, пісне,
Тебе почути, доки смерть не трісне,
Неначе гілка, що в охваті мук,

Зламавшись навпіл, у вогні згоріла...
А ти, немов душа моя, осіла
Золою на устах, де гасне звук.

¹ Weg! (нім.) — «Геть!»

² Afařă! (рум.) — «Геть!»

³ Dispari din țara mea! (рум.) — «Зникни з моєї країни!»

СПІВ ДВАДЦЯТЬ ТРЕТІЙ. МОНОЛОГ.

²³Гаразд, якщо гориш в собі —

В обіймах тиші —

Гори подібно до зорі.

Дорогі ширші,

Якими йдуть громади всі —

Із міст і селищ —

Обходь чимдуж, вони-бо в злі

Сповиті й велич

Єдина їх — у злуці лір

Та муз, що грають

Народний гімн, який до дір

Затерти мають

Ще змалку діти, бо кати

Сказали вбивцям:

«Усіх навчити без мети:

По самі вінця

У келих лити вражу кров!»,

Яку пізніше

Пили в одній з міських церков.

Авжеж міцніше

Почав любити Бога люд,

Який, вбивавши,

Ховав тіла мерців під бруд
Молінь. Він знав же
Напам'ять, здавна, всі псалми,
І всі послання
Павла. Як всі, носив хрести
Й Христа повчання,
Здавалось, люд тутешній знав
Не гірш, аніж
Ісус, який його казав.
Та, взявши ніж

Війни, народ — сталевий сплав —
Кричав: «Всіх ріж!».

Гаразд, якщо надумав геть
Іти, то спальною
Мости, які раніше ледь
Тебе — без жалю —
В могильну яму не звели.
Нехай стирають
Твої сліди долонь вітри.
По ним шукають
Тебе вовки, бо чують кров
Із ран, що ллється
На квіти під шипіння сов,
Їх очі — скельця
Прозорі — бачать все довкіл:
Незвиті гнізда
Птахів, яких знайшов приціл
Убивць. І пізно
Ховати у холодний ґрунт
Тіла пробиті,
Немов шинелі, що між куп
Дірок, покриті
Смолою болю... Тож, купи
Квиток на потяг,
Коли пройдеш усі степи,
Здолавши обсяг
Журби, яку тобою Бог
Писав томи
Забутих книг, в яких пролог
Містив шрифти,
Які читати міг лиш Він
І ти... Відтак,
Зламавши рамки стель і стін,
Біжи в літак —

Від зграй собак
Чужих країн.

СПІВ ДВАДЦЯТЬ ЧЕТВЕРТИЙ. СМЕРТЬ ХУДОЖНИКА.

²⁴Цифри вкажуть нам годину:

Північ — нуль, двокрапка, нуль —
Крик круків здіймав долину
Й вітру вибух гнав зозуль.
У загуслу ніч стежину
Вмиють гради й зливи куль.
Небо раптом скрикне громом,
Над твоїм затишним домом...

Вимкнуть місяць чорні хмари,
Мов ліхтар, а мла нічна
Вмить навіє хворі мари,
Що сюди прийшла війна.
Ти забудеш речі: фарби
Й пензлі, ставши біля скла,
Адже смерть тобі по вікнах
Пише час, а тінь на стінах

Пальцем вкаже: Нуль. Двокрапка.
Нуль. Круки здійняли крик.
Біль у грудях — в шиї скалка —
Серце вдарив страху смик.
Небо впало. Грім. Як палка,
Навпіл тріснув дім. І зник
Ти — заляк від смерті жаху —
Під завалом стін і даху...

СПІВ ДВАДЦЯТЬ П'ЯТИЙ. СПРОБА.

²⁵Тиша фронт прорвала, чути гомін бою:
Гине букв бригада й звуки йдуть в полон.
Стався вибух люті: розстріл слів, колон
Строф, і смерті сутінь, мовби стала грою

Неба — лиску сонця — що в очах катренів
Згас... Ще згине сотня строф, аби дійти,
Вбивши всю піхоту болю, до мети
Й голос, крізь мокроту втоми, із легенів —

Враз — здійснити кашлем, щоб лилася співом
Кров... Ніхто не скаже: «Знову наш поріг
Хворий топче, мабуть, зовсім вже знеміг...»,
Адже співи тануть в горлі, їхнім лігвом

Стане дно легенів, де полками тиша
Наскрізь рвала фронт... А я в собі мовчав,
Я знеміг від спроб, і знову кров ковтав
Віршем, що на дні отім замовк, як миша...

СПІВ ДВАДЦЯТЬ ШОСТИЙ. ІСТЕРИКА.

²⁶Не дивися на мене, стеле вбога.
Не питайся у стін, що сталося знову.
Хай замовкне вогка від сліз підлога,
Бо я зовсім не чую власну мову.

Я оглухнув? Чи, може, просто мертвий —
Так, напевно, для мене навіть краще —
А мовчання вогонь все хоче жертви,
Мені заживо в тиші тліти важче.

Бо мовчання — синонім слову пуста,
Небуття. І воно навколо горла,
Мов зав'язана смертю біла хустка,
Щоб надія, боровшись, згодом змовкла...

Чого голос її, мов юда, зрадив?
Наді мною сміються стіни й двері.
Вони кажуть, що я себе не справдив,
І намарно, як пес, сиджу в вольєрі.

Вже й підлога гукає: «Геть з кімнати!».
Я не хочу шукати ключ, бо знаю
Лиш одне — я спромігся все віддати,
Щоб створити навколо образ Раю:

Мені лампа настільна стала сонцем.
Мені стеля була, мов небо ціле,
Яке ближче, ніж те, що за віконцем:
Нескінченно байдуже, блякле й сіре.

Не дивіться на мене й рот закрийте!
Я не йтиму нікуди й буду вдома.
Якщо хочете кров мою, то пийте!
За істерики криком вщухне втома...

Я змету її, наче пил зі столу —
За порогом кімнати смерть регоче —
Від мовчання занадто тісно горлу,
Втім поезії спів, мов птах, клекоче.

Він з-під серця прорветься словом вгору.
Я руками зриваю хустку з шиї,
І, губами відчувши рідну мову,
Я зіллю на невинний лист помії

Істерії. Замовкли двері й стеля.
Під ногами мовчить вогка підлога.
Гостролезих думок зірвалась скеля,
І каміння летить убік порога...

Не регоче вже смерть злостиво,
Не чекає на мить моєї страти.
«Я тебе переміг красиво» —
Це єдине, що я встиг їй сказати.

СПІВ ДВАДЦЯТЬ СЬОМИЙ. БЛАЗЕНЬ НЕБА.

²⁷Сміхом біду обеззброй, коли горе впаде, немов кості
Гральні, в долоні твої. Нехай серце не рветься від злості.
Кидай їх ліпше уверх, хай вони аж до неба нічного,
Попри зірки, долетять, щоб від них не лишилось нічого...

Сонце-бо, жаром своїм, все розплавить колись неминуче,
Поки ти блазнем ідеш — по канату — крізь літо квітуче.
Місяць у голос реве, сміючись над твоєю ходою —
Прірва під блазнем, у млі, закликає його до двобою —

«Годі вже, падай униз!» — Із захмар'я командують зорі.
Ти б і не проти, але не знаходишся в їхній покорі.
Крутяться юрби думок в голові, мов круки, над тобою
Й дзьоби цілують твій лоб, щоб лилася по ньому рікою

Кров, яка брів береги — омиває, як матір, руками.
«Блазню, та падай униз!» — піднебесся скандує круками —
Ледь долинає їх крик одержимий, імла все густіє
Й віра дійти до кінця вже давно твоє серце не гріє.

Страху зірватися вниз, і розбитися більше немає —
Блазень-бо певен, що смерть — це лиш спокою море безкрає.
Дурнем родившись на світ, угорі він, мов зірка, згорає.
Люд аплодує йому, а чому? Він і досі не знає...

СПІВ ДВАДЦЯТЬ ВОСЬМИЙ. ДОЛЯ ЗОРІ.

Ю.К.

²⁸Я не знала, зізнаюсь відверто,
Що мені доведеться, між зір,
Теж зорею горіти уперто
Над сріблястими пасмами гір.

Надовкола лиш тиша і холод.
Я одна, однак хочу, як всі,
Відчувати любов, а не голод
До тепла, яке мариться в сні.

Щоб не змерзнути — мушу палати,
Бо, осяявши ближню зорю,
Мені випало вічно страждати
Від кинджала свого же вогню.

Він-бо спалює все, що є поряд.
Хто підійде до мене впритул?
Я втомилась гадати по зорях,
Підпускаючи космосу мул.

«Де орбіта моя, де планета?» —
Я питаю, вдивляючись в ніч,
А вона теж вглядається — вперта —
І мовчить, поміж тисячі свіч...

Я надіюсь, що, врешті, погасну,
І народжуся вже на Землі.
Я забуду цю долю злощасну —
Над горами згорати у млі.

Мое серце позбавиться жару,
Щоби щастя знайшла, між людей,
І якщо задивлюся на хмару,
То без болю у лоні грудей.

Та, побачивши зірку, що пада —
Догораючи в небі, як хмиз —
На очах моїх сльози — досада,
Що струмками стікатиме вниз...

Бо, почувши знов зірки волення,
Вмить здійняла душа заметіль.
Я просте загадаю бажання:
«Хай на мене зійде її біль...».

© Заплітний Максим Вікторович, 2023-2026. Усі права захищено.